

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Шевчук Юлії Володимирівни

**«Зменшення ризику падінь у жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів
нижніх кінцівок засобами фізичної терапії та ерготерапії»**

на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 22 Охорона здоров'я

за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія

У відповідності до пп. 25–26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами), на кафедрі терапії та реабілітації (до 01.04.2024 – кафедра фізичної терапії та ерготерапії) Національного університету фізичного виховання і спорту України 16 квітня 2024 року Шевчук Юлією Володимирівною було проведено публічну презентацію наукових результатів дисертації на тему: «Зменшення ризику падінь у жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок засобами фізичної терапії та ерготерапії» та її обговорення (науковий керівник – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Лазарева О. Б.).

За результатами проведення публічної презентації та обговорення дисертації на засіданні кафедри терапії та реабілітації було прийнято рішення надати здобувачу Шевчук Ю. В. позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

Актуальність теми дисертації. Аналіз науково-методичної літератури засвідчує, що остеоартроз є поширеною хворобою серед осіб похилого віку. Зменшуючи рухливість, він спричиняє проблеми з переміщенням осіб, підйомом по сходах, ходьбою за межі будинку та на більш тривалі відстані, заважає повноцінно брати участь у значущих заняттях, є фактором ризику синдрому падінь.

Падіння представляють актуальну проблему сучасної сфери охорони здоров'я. Їх частота значно зростає після 60 років. Падіння знижують фізичне функціонування та незалежність, підвищують соціальну ізоляцію, погіршують психічний стан людей, можуть привести до серйозних травм, ведуть до інвалідності та навіть смерті. Більше 95 % переломів стегна у людей похилого віку спричинені падінням. Приблизно в половині випадків перелому шийки

стегна здатність до ходьби вже не відновлюється, 20 % таких випадків закінчується смертю протягом року після травми. Як свідчать дані закордонних джерел, витрати бюджетів різних країн на лікування осіб після падіння сягають десятків мільярдів доларів США. Саме тому стратегічним завданням більшості держав для забезпечення здорового старіння є профілактика падінь.

Закордонні дослідження демонструють, що багатьом падінням можна запобігти шляхом адекватної оцінки факторів та ефективно підібраним втручанням. В наукових роботах наголошується на користі саме багатофакторних та багатокомпонентних втручань. Таким чином, роль фізичної терапії та ерготерапії є беззаперечною. Фізичний терапевт покращує рух у суглобах, баланс та координацію рухів. Ерготерапевт підвищує здатність безпечно брати участь у повсякденних заняттях, модифікує середовище, навчає безпечному вставанню

В Україні відсутні статистичні дані щодо падінь, програми по виявленню факторів падінь, заходи з інформування населення про ймовірність падіння, програми зменшення ризиків падіння. Це актуалізує потребу теоретичного та практичного розв'язання проблеми розробки комплексної програми зменшення ризику падінь у жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок засобами фізичної терапії та ерготерапії.

Представлена до розгляду дисертаційна робота Шевчук Ю. В. спрямована на теоретичне та практичне вирішення викладених вище проблем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі терапії та реабілітації відповідно до Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2016–2020 роки за темою 4.2 «Організаційні та теоретико-методичні основи фізичної реабілітації осіб різних нозологічних, професійних та вікових груп» (номер державної реєстрації 0116U001609), керівник теми – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Лазарева О. Б., та Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021–2025 роки за темою 4.1 «Підвищення рівня функціональної незалежності та заняттєвої участі осіб різних нозологічних груп за допомогою програм ерготерапевтичних втручань» (номер державної реєстрації 0121U107532), керівник теми – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Лазарева О. Б.

Роль автора полягає в розробці та апробації комплексної програми зменшення ризику падінь у жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок засобами фізичної терапії та ерготерапії.

Наукова новизна одержаних наукових результатів полягає в тому, що в роботі:

– вперше за даними наукової літератури та особистих досліджень проведено детальний аналіз факторів, що призводять до падінь;

– вперше розроблена програма, яка представляє інтегрований підхід, що комбінує втручання з ерготерапії та фізичної терапії. Поєднання цих двох засобів разом забезпечує комплексність до вирішення питання падінь;

– підтверджено тенденцію до зростання частоти синдрому падінь серед жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок; розглянуто та узагальнено підходи та стратегії, які застосовуються у світовому досвіді для попередження синдрому падінь у жінок з остеоартрозом, що включають ерготерапію, фізичну терапію, програми підтримки з боку медичних та соціальних служб та інші методи;

– підтверджено зв'язок між остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок та ризиком падіння; враховано соціальні аспекти та аспекти середовища як можливі чинники ризику;

– підтверджено вплив соціальної ізоляції, низького рівня фізичної активності та несприятливих умов середовища на збільшення ризику падінь;

– підтверджено доцільність визначення критеріїв віднесення ризику падіння до низького, середнього чи високого ступеню на початковому етапі роботи з особою похилого віку;

– підтверджено позитивний вплив фізичних вправ на покращення рухових навичок та координації, запобігання падінням;

– підтверджено значення ерготерапії у попередженні падінь серед жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок. Програми ерготерапії, що включають навчання безпечного виконання занять, розвиток навички усвідомлення та правильного реагування на небезпечні ситуації, стратегії захисту суглобів, модифікації середовища та інші втручання діють як ефективний фактор у зменшенні ризику падінь;

– підтверджено вплив психосоціальних чинників на ефективність фізичної терапії та ерготерапії; розроблено і впроваджено компоненти психологічної підтримки з метою підвищення мотивації до занять;

– підтверджено, що раннє і акцентоване на профілактиці попередження падінь підвищує якість життя жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок, знижує ризик подальших ускладнень, знімає тягар фінансових витрат, про який зазначено в літературі, із сімей та держави;

– доповнено дані про переваги включення елементів фізичних вправ у втручання з ерготерапії, що покращує впевненість особи у своїх здібностях, уможливорює виконання нею значущих занять, зменшує страх падіння; доповнено дані про оптимальні часові інтервали та тривалість занять з особами похилого віку з метою досягнення максимальної ефективності без підвищення ризику травм;

– доповнено дані про те, що співпраця між різними спеціалістами (фізичними терапевтами, ерготерапевтами, лікарями) є максимально ефективною в профілактиці падінь.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості застосування наукових положень і висновків дослідження у практичній діяльності фізичних терапевтів та ерготерапевтів, що займаються з людьми похилого віку, хворих на остеоартроз суглобів нижніх кінцівок, що дозволить підвищити функціональні показники опорно-рухового апарату такої категорії осіб, можливості активності та участі у суспільному житті, покращить якість життя, зменшивши ризик падінь.

Результати досліджень впроваджені у реабілітаційний процес Університету III віку «Активне довголіття» при Вишгородському міському територіальному центрі соціального обслуговування Вишгородської міської ради (2023 р.), центру фізичної реабілітації «Фенікс» (2023 р.), лекційні та практичні матеріали дисциплін «Терапевтичні вміння та навички ерготерапевта» та «Ерготерапія в геріатрії» кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету фізичного виховання і спорту України (2023 р.), що підтверджено відповідними актами впровадження.

Теоретичне значення отриманих результатів. Отримані в роботі результати дозволили систематизувати масив наукової і науково-методичної інформації, підтвердити зв'язок між падінням та остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок, детально проаналізувати фактори, що призводять до падінь, поділивши їх на групи та з'ясувавши, що на більшість з них можна вплинути засобами фізичної терапії та ерготерапії, попередивши падіння.

Результати, отримані в ході дослідження, можуть стати методичною основою для подальшої розробки проблематики із деталізацією теоретичних положень для впровадження в процес роботи з особами похилого віку.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, що висвітлені в дисертаційній роботі, повною мірою відповідають меті й завданням та обґрунтовані наведеними даними згідно з результатами дослідження. Розв'язання поставлених у роботі завдань супроводжується використанням комплексу взаємозв'язаних сучасних валідних методів дослідження.

Отримані результати дослідження базуються на достатньому фактичному матеріалі, що цілком забезпечує належну достовірність і обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи та сформульованих у ній висновків. Ступінь вірогідності отриманих кількісних даних забезпечена значним обсягом дослідження, кількістю випробовуваних, отриманими

цифровими даними, використанням у роботі сучасних методів дослідження та застосуванням адекватних методів математичного опрацювання матеріалів.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковано в наукових журналах та представлено в матеріалах та тезах на науково-практичних конференціях різного рівня. В опублікованих наукових працях зі співавторами та без дисертант самостійно виконав експериментальну частину дослідження та проаналізував отримані результати.

Наукові результати дисертації висвітлені в 7 наукових публікаціях: 3 статті в наукових виданнях із переліку наукових фахових видань України; 4 публікації апробаційного характеру.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, її висновки та результати презентовано на міжнародних науково-практичних конференціях: XIV Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2021), Міжнародній конференції «Fyzioterapia a zdravie» (Trenčín, 2021), XV Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2022), II Міжнародному медичному онлайн-форумі міжсекторальної взаємодії лікарів Фаза 2: Реабілітація травм війни. #ВрятуйКінцівку (Київ, 2023), IV Науково-практичній конференції з міжнародною участю (Запоріжжя, 2023), Мультидисциплінарному конгресі з мультидисциплінарної реабілітації: формування стратегії роботи в умовах війни (Львів, 2023).

Конкретний особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Мету та завдання дослідження було сформульовано із науковим керівником. Здобувачем самостійно проаналізовано фахову науково-методичну літературу та передовий світовий досвід щодо ефективності існуючих підходів до попередження синдрому падінь жінок похилого віку, за даними наукової літератури та особистих досліджень визначено фактори ризику виникнення синдрому падінь, визначено особливості застосування компонентів фізичної терапії та ерготерапії у комплексній програмі зменшення ризику падінь жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок, обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено ефективність використання розробленої комплексної програми зменшення ризику падінь жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок. Усі розділи власних досліджень, висновки та аналіз отриманих результатів дисертації оформлені автором самостійно. Здобувачем сформульовано висновки, які повністю відповідають поставленим завданням. Дисертантом підготовлено матеріали для наукових публікацій та для впровадження наукових розробок у практику.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію викладено грамотною українською мовою. Структура дисертації та стиль її подання відповідають вимогам МОН України. Побудова логічна. Адекватно використано наукові терміни. Цифровий матеріал структуровано в таблицях та рисунках, що полегшує сприйняття змісту матеріалу, представленого в розділах.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Шевчук Ю. В. на тему: «Зменшення ризику падінь у жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок засобами фізичної терапії та ерготерапії» є завершеним науковим дослідженням і за змістом повністю відповідає спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Рекомендація дисертації до захисту. Розглянувши дисертацію Шевчук Ю. В. «Зменшення ризику падінь у жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок засобами фізичної терапії та ерготерапії» та наукові публікації за темою дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях, опублікованих зі співавторами, а також за результатами публічної презентації здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення, вважаємо, що робота є актуальною, виконана здобувачем ступеня доктора філософії особисто, являє собою повністю завершену наукову працю, під час підготовки якої застосовувалися сучасні методи досліджень, має наукову новизну, практичне значення, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, нове розв'язання актуального наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування та розроблення комплексної програми зменшення ризику падінь у жінок похилого віку з остеоартрозом суглобів нижніх кінцівок засобами фізичної терапії та ерготерапії, адекватна поставленій меті та містить висновки, які відповідають завданням. Було проведено метрологічну експертизу дисертаційного дослідження. У роботі відсутні порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, передбаченим пп. 6–7 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та рекомендується до захисту з метою присудження здобувачу Шевчук Юлії Володимирівні ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Комісія рекомендує ректору НУФВСУ утворити спеціалізовану вчену раду для розгляду та проведення разового захисту дисертації Шевчук Юлії Володимирівни з метою присудження їй ступеня доктора філософії у такому

складі:

голова спеціалізованої вченої ради: Жарова Ірина Олександрівна, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: Кашуба Віталій Олександрович, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: Бісмак Олена Василівна, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

опонент: Пустовойт Борис Анатолійович, доктор медичних наук, професор, професор кафедри фізичної терапії Харківської державної академії фізичної культури;

опонент: Богдановська Надія Василівна, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної терапії та ерготерапії Запорізького національного університету.

Висновок підготувала комісія у складі:

Д.фіз.вих., професор

Ірина ЖАРОВА

Д.фіз.вих., професор

Віталій КАШУБА

Д.фіз.вих., професор

Олена БІСМАК

Голова засідання,
к.фіз.вих.

Анна БОЙКО

Підписи Жарової І., Кашуби В., Бісмак О., Бойко А. засвідчую

Жаровська Ірина Олександрівна
Кашуба Віталій Олександрович
Бісмак Олена Василівна
Бойко Анна